

ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата педагогічних наук,
доцента Люленко Світлани Олександрівни
про дисертаційне дослідження
Варениченко Анастасії Борисівни
«Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до формування
екологічної культури молодших школярів»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Проблема навколошнього середовища є надзвичайно актуальною і привертає до себе все більше уваги, адже усвідомлення значення довкілля та його проблем, реальних і потенційних, складає істотну частину стійкої та високої якості життя кожної людини, усього суспільства та нації в цілому.

Наразі екологічні проблеми це результат довготривалого дисгармонійного розвитку соціальних і економічних процесів як в окремих країнах і регіонах, так і світової цивілізації. У зв'язку з цим, відповіді на екологічні проблеми слід шукати в сфері культури, оскільки в її основі лежать загальнолюдські цінності. Екологічна культура стає необхідною умовою подолання негативних наслідків антропогенного впливу на навколошнє середовище і є регулятором відносин у системі «людина – довкілля»

Незважаючи на певну кількість наукових праць, проблема підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів ще не була предметом спеціальних досліджень і тому потребує наукового обґрунтування педагогічних умов та методики, які забезпечили б ефективність освітнього процесу в контексті її формування.

Викладені міркування переконують у тому, що обрана тема дисертаційної праці є безумовно актуальною.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз тексту дисертації, автореферату та

змісту публікацій Варениченко А. Б. дають змогу дійти висновку про високий рівень обґрутованості наукових положень, висновків, що були зроблені на основі аналізу психолого-педагогічної наукової літератури, концепцій, періодичних педагогічних видань, нормативно-правової бази у галузі підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів.

Структура та зміст дисертації свідчать про глибоке володіння дисертантом проблемами сучасної дидактики. Три розділи наукової праці взаємопов'язані внутрішньою логікою і послідовністю викладу матеріалу, повною мірою розкривають розв'язання поставлених завдань. Не викликають сумніву комплекс взаємопов'язаних методів дослідження та методика проведення педагогічного експерименту.

З урахуванням вище зазначеного, актуальність та доцільність дослідження, визначені суперечності та шляхи їх розв'язання не викликають сумнівів та заперечень.

Заслуговує на схвалення чітке визначення поняттєво –термінологічного поля дослідження. На основі проведеного аналізу наукової літератури, дисертантка подала власне тлумачення поняття «готовність майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів» як інтегральне, цілісне утворення особистості майбутнього вчителя, що містить систему екологічних знань та знань про учнів молодшого шкільного віку як суб'єктів екологічної діяльності, умінь і професійно-значущих та особистісних якостей, що дозволяють ефективно організовувати екологічну діяльність дітей початкової школи.

Уточнено основну категорію дослідження – підготовка майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів, як систему цільових, змістових, технологічних параметрів екологічної освіти, спрямованих на становлення професійно-особистісної позиції майбутнього вчителя початкової школи, заснованої на

екологогуманістичних цінностях, знаннях, уміннях; його здатність сприймати освітній процес в узгодженні педагогічної та екологічної освіти.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Ознайомлення із змістом дисертації, основними публікаціями та авторефератом дозволяє визначити, що мету дослідження досягнуто. Це знайшло відображення в основних положеннях роботи. Зокрема вперше обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів (включення в змістову парадигму підготовки студентів матеріалу екологічного спрямування з метою інтеграції екологічних та психолого-педагогічних знань; використання оптимальних традиційних та інноваційних форм і методів у напрямі активізації аксіологічного потенціалу студентів для актуалізації потреб молодших школярів у природоохоронній діяльності; організація освітнього процесу засобами взаємозв'язку теоретичної й практичної підготовки на основі впровадження нових освітніх технологій).

Оригінальністю і науковою продуктивністю характеризується визначення критеріїв (мотиваційно-ціннісний, пізнавально-когнітивний, діяльнісно-поведінковий), їх показників та рівнів готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів (високий, середній, низький).

На особливу увагу заслуговує модель підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів, яка охоплює такі блоки: методологічно-цільовий (мета, завдання, підходи, принципи); змістово-технологічний (етапи, зміст, форми, методи, технології); діагностично-результативний (критерії, рівні, діагностичний інструментарій, результат).

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти методики діагностування рівнів готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів, оновленні змісту

курсів («Основи природознавства», «Основи землезнавства», «Методика навчання природничої освітньої галузі», «Основи сучасної екології з методикою навчання», «Організація екологічного виховання в початковій школі», «Теорія та методика виховання»), упровадженні спецсемінарів «Екологічна компетентність майбутніх учителів», «Екологічна культура в педагогічній діяльності», «Психолого-педагогічні основи екологічної освіти молодших школярів», «Сучасні методичні системи екологічної освіти молодших школярів»; еколого-психологічних тренінгів, еколого-педагогічних та еколого-орієнтованих проектів, активізації самостійної роботи майбутнього вчителя початкової школи для отримання знань, умінь та досвіду формування екологічної культури молодших школярів.

Зміст дисертації органічно доповнюють і конкретизують додатки.

Зміст автoreферату повністю відображає основні положення рукопису дисертації. В автoreфераті та публікаціях автора в наукових фахових виданнях відображені основні положення, зміст та результати дослідження.

Значущим є те, що матеріали дослідження можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти при викладанні нормативних та вибіркових навчальних дисциплін, спецсемінарів для підготовки майбутнього вчителя початкової школи; у подальших дослідженнях з теорії та методики професійної освіти.

Розроблений критеріально-оцінний апарат може бути рекомендований педагогам для оцінки рівня готовності студентів до екологічного виховання молодших школярів. Оновлені та апробовані в ході дослідження програми екологізованих курсів можуть використовуватися в професійній підготовці студентів закладів вищої освіти, на курсах підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Про актуальність представленого дослідження свідчить і те, що його результати впроваджені в закладах вищої освіти різних регіонів України: Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького, Вінницькому державному педагогічному університеті імені

Михайла Коцюбинського, Харківській гуманітарно-педагогічній академії Харківської обласної ради.

Відзначаючи високий науковий рівень дисертаційного дослідження, дозволимо висловити деякі дискусійні позиції та зауваження:

1. У процесі аналізу понятійного апарату бажано було б показати ієрархію термінів дослідження.

2. Вважаємо не зовсім повним коло суперечностей, окреслене здобувачем у науковому апараті, оскільки завдання дисертації спрямовані на вирішення проблем більш широкого спектру, зокрема здійснення діагностики готовності майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів.

3. Схвалюючи загалом запропоновані педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів, вважаємо що їх обґрунтування набуло б більшої аргументації в разі застосування для цього, крім аналізу й узагальнення наукової літератури, результатів констатувального експерименту, інших наукових методів, наприклад, факторний аналіз.

4. Доцільно було б більш ширше відобразити характерні особливості підготовки майбутнього вчителя початкової школи, детальніше розкрити механізм їх впливу на формування екологічної культури молодших школярів.

5. Бажано було б більш ширше розкрити методику застосування інформаційно – комунікаційних технологій.

6. У дисертації міститься чимало теоретичних, методичних та інших цінних матеріалів, зокрема на 80 сторінках додатків, які бажано було б опублікувати і поширити у формі методичних рекомендацій.

Водночас вважаємо, що наведені зауваження та побажання мають дискусійний характер та суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дослідження.

Загальний висновок

Дисертація являє собою оригінальне, завершене дослідження актуальної проблеми теорії і методики професійної освіти, відрізняється концептуальною єдністю висунутих теоретичних положень, які спрямовано на вирішення малодосліджених питань щодо підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів. Висновки роботи містять позиції, що мають теоретичне і практичне значення для розвитку професійної освіти.

На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота Варениченко Анастасії Борисівни «Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до формування екологічної культури молодших школярів» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагоме теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор Варениченко Анастасія Борисівна - заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри біології та методики її навчання
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

С. О. Люленко

Підпис офіційного опонента завіряю
в. о. ректора Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

П. Ю. Курмаєв

